

виникнення, характерними ознаками, негативними наслідками;

- розвиток чуття небезпеки щодо вогню й електричного струму;
- вміння дотримуватися правил протипожежної безпеки, швидко знаходити правильний вихід у небезпечній ситуації;
- вміння обережно поводитися з ліками та хімічними речовинами (ртуть у градуснику, отрута проти шкідників садів і городів, побутова хімія);
- формування знань про небезпечні для життя людини отруйні рослини;
- розвиток умінь надавати першу допомогу собі та іншим людям у разі травми, нещасного випадку;
- правильно поводитися у випадках загрози та виникнення надзвичайних ситуацій.

При цьому дуже важливо враховувати вікові особливості дошкільнят, їхні індивідуальні можливості та досвід [2].

Проведена робота сприятиме формуванню у дітей уміння бачити небезпеку, свідомо ставитися до питання особистої безпеки, правильно діяти у певних ситуаціях, допоможе набути стереотипу поведінки в природі та суспільстві.

Таким чином, планомірна діяльність з боку дорослих, спрямована на виховання безпечної поведінки дітей дошкільноговіку, є важливою умовою підготовки дитини до безпечного існування в навколишньому середовищі.

#### **Список використаних джерел:**

1. Abraham H. Maslow. *Motivation and Personality* (2nd ed.). – N.Y.: Harper & Row, 1970. – S. 448.
2. Богуш А. Безпека дитини в докiлля / Алла Богуш // Дошкiльне виховання. – 2013. –№4. – С.4-6.

**УДК 37.011.3-053.6:784(043.2)**

**Качур Мирослава Михайлівна,**  
кандидат педагогічних наук, доцент,  
завiдувач кафедриспiву, диригування i музично-теоретичних дисциплiн,  
**Тоба Марiя-Карина Юрiївна,**  
магiстр спецiальностi «Музичне мистецтво»,  
Мукачiвський державний унiверситет

#### **СТРУКТУРА СПIВАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ УЧНIВ-ПIДЛIТКIВ**

Проблеми формування співацької культури особистості розглядали Н. Гребенюк, Л. Дмитрієв, Д. Євтушенко, О. Стахевич, Л. Тоцька та ін.; вокально-фізіологічні аспекти функціонування співацького голосу висвітлювали В. Ємельянов, В. Морозов, Д. Огороднов, О. Ростовський, С. Юдін, Ю. Юцевич та ін.; історичні аспекти розвитку вітчизняної вокальної педагогіки досліджували В. Антонюк, Б. Гнидь, Л. Прохорова та ін.

Аналіз науково-методичної літератури виявив, що в якості синонімів феномену «співацька культура» використовуються поняття «вокальна

культура» і «вокальне мистецтво». З'ясовано, що поняття «співацька культура» є підпорядкованим визначенню понять «культура», «духовна культура», «музична культура».

Проведений аналіз дозволив встановити структуру досліджуваного феномену, яка містить такі компоненти: мотиваційний, когнітивний і творчо-виконавський.

Мотиваційний компонент зорієнтований на розвиток у школярів потреби до співу, позитивного ставлення та інтересу до навчання, вольового зусилля у досягненні найкращого результату, прагнення до самовираження та самореалізації у процесі занять.

Під мотивацією (нім. *motivation*, фран. *motivation*, від *motif*, з лат. *moveo* – рухаю) розуміють свідомі чи несвідомі психічні фактори, що спонукають до здійснення певних дій; наявність причинно-наслідкового зв'язку між діями, вчинками, явищами [6, с. 372]. Так само мотивація – сукупність мотивів, доказів для обґрунтування чогось [1, с. 692]. В українському педагогічному словнику зазначено, що мотивація – система мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки. Як мотиви можуть виступати: уявлення й ідеї, почуття й переживання, що виражають матеріальні або духовні побреди людини. Одна й та сама діяльність може здійснюватися з різних мотивів [2, с. 217].

Таким чином, мотивація є основою в стимулюванні проявів активності, у формуванні емоційно-вольової сфери, а отже, і в розвитку творчого потенціалу школярів.

На думку А. Маркової, проблема мотивації розкриває можливість говорити про суб'єкт, волю й відповідальність особистості, коли всі мотиваційні явища розділяються на два класи: зовнішня мотивація – детермінація поведінки фізіологічними потребами й середовищною стимуляцією; внутрішня мотивація – обумовленість поведінки, що не виходить із потреб організму й впливів середовища [4, с. 233]. Внутрішня мотивація, яка базується на активності суб'єкта навчальної діяльності, забезпечує усвідомлення власної суб'єктності, – невід'ємного елементу розвитку здібностей учнів [3, с. 72].

Когнітивний компонент містить необхідну базу знань, умінь та навичок у сфері оволодіння співацькою культурою, уміння оцінити набутий виконавський досвід. Знання, за визначенням С. Гончаренко, є одним із джерел нахилів та інтересів людини, необхідною умовою розвитку здібностей, обдарувань [2, с. 137]. Пізнавальна діяльність є основою набуття знань, умінь та навичок, зокрема у галузі музичного мистецтва. Перед підлітком відкривається можливість для набуття необхідних співацьких знань, навичок у ході позакласної діяльності згідно його потреб і бажань.

Діяльнісний компонент виражає здатність до яскравого художньо-образного виконання вокальних творів, інтерпретації вокальних творів та умінь вокально-сценічної поведінки, передбачає володіння елементарними співацькими навичками.

Означені структурні компоненти було взято за основу розробки критеріїв та показників діагностування досліджуваного феномену. Нами були визначені такі критерії: мотиваційний; інформаційний; діяльнісно-практичний.

Мотиваційний критерій визначає ступінь особистісного ставлення учнів до вокального навчання у гуртку та бажання співацького самовдосконалення. Цей критерій характеризується такими показниками: захопленість вокально-виконавською діяльністю; прагнення вивчати співацькі традиції різних народів; наполегливість у навчанні.

Інформаційний критерій орієнтує на з'ясування ступеня обізнаності підлітків у питаннях вокального виконавства. Означений критерій характеризується такими показниками: наявність співацького тезаурусу; оволодіння співацькими навичками.

Діяльнісно-практичний критерій забезпечує визначення міри сформованості вокально-слухових навичок учнів-підлітків, їх здатності донести створений художній образ до глядача у практичній діяльності. Цей критерій характеризується показниками: здатність застосовувати здобуті вокально-слухові навички у виконавській діяльності; здатність до створення виконавської інтерпретації вокального твору [5].

Отже, на основі узагальнення результатів теоретичного аналізу психолого-педагогічної та музикознавчої літератури ми розглядаємо співацьку культуру підлітків як сукупність взаємопов'язаних загальнокультурних, музичних знань, співацьких навичок, здатності до вокально-виконавської діяльності, сформованість яких забезпечує досягнення і відтворення художньо-образного змісту музичних творів.

До структури означеного феномена ми відносимо такі компоненти: *мотиваційний* (показники: захопленість вокально-виконавською діяльністю; прагнення вивчати співацькі традиції різних народів; наполегливість у навчанні), *когнітивний* (показники: наявність співацького тезаурусу; оволодіння співацькими навичками), *діяльнісний* (показники: здатність застосовувати здобуті вокально-слухові навички у виконавській діяльності; здатність до створення виконавської інтерпретації вокального твору).

Як показує практика, формування співацької культури учнів відбувається шляхом їх залучення до активної музично-творчої діяльності, що сприяє духовному становленню та збагаченню особистості. Позаурочна гурткова робота є одним з найефективніших засобів формування співацької культури учнів [7].

#### **Список використаних джерел**

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.: іл.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 374 с.

3. Кузьмина, Н. В. Акмеологическая теория повышения качества подготовки специалистов образования / Н. В. Кузьмина. – Москва : ИЦПКПС, 2001. – 144 с.

4. Маркова, А. К. Психология труда учителя / А. К. Маркова. – Москва : Просвещение, 1993. – 312 с.

5. Ростовський, О. Я. Методика викладання музики в основній школі : навч.-метод. посібник / О. Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – 272 с.

6. Словник іншомовних слів / Уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – Київ: Наукова думка, 2000. – 680 с.

7. Шень Цзіньге. Методика формування співацьких здібностей старшокласників у гуртковій діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.02 / Шень Цзіньге ; [Наук. кер. А. Г. Болгарський] ; М-во освіти і науки України ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2017. – 20 с.

**УДК: 373.3.064.2:373.3.011**

**Лабаш Катерина Ярославівна,**  
аспірант,  
Мукачівський державний університет

### **ЗАЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ РОМСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЗАКАРПАТТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ**

У світі, де взаємопроникнення різних культур набуває дедалі більших масштабів, навчання цінностей і навичок жити спільно та злагоджено стало першочерговим завданням. Сучасні тенденції світового розвитку окреслили необхідність навчання та виховання особистості готової до міжкультурної співпраці. Закарпатська область являє собою доволі різноманітний простір, в якому переплетено багато культур та ідентичностей. Внаслідок історичних процесів цей край став одним із найбільш багатокультурних регіонів України, де вже багато років поруч з українцями та представниками інших народів мешкає найбільший відсоток ромського населення.

В психолого-педагогічній літературі з проблеми дослідження [1; 2; 3; 4; 5] знаходимо, що громадяни ромської національності найменше, ніж інші нацменшини, інтегровані в українське суспільство. Внаслідок цього вони щоденно стикаються з багатьма соціальними проблемами, є доволі дискримінованою групою населення. Ці факти визнають і самі роми, і представники влади. Водночас наголошують, що однією з головних перешкод на їх шляху до інтеграції в українське суспільство є відсутність освіти. З причин недостатньої освіти або взагалі її відсутності більшість ромів фактично відокремлені від суспільства та відрізані від широкого кола можливостей, доступних для більшості громадян. До прикладу, таких, як: отримання соціальної допомоги від держави, захист своїх прав та користування ними, перспективи у пошуках роботи [3]. За відсутності освіти чимало ромів



# МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: [www.msu.edu.ua](http://www.msu.edu.ua)

E-mail: [info@msu.edu.ua](mailto:info@msu.edu.ua), [pr@mail.msu.edu.ua](mailto:pr@mail.msu.edu.ua)

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>